

TAUSTINFO

Euro sularahale üleminek

Mõjud euroalal

EMU kolmas etapp käivitus juba 1999. aastal, mil 11 Euroopa Liidu liikmesriigi valuutad seoti jäädavalt üksteise ja uue ühise arveldusvaluuta – euro – suhtes. Europiirkonna liikmesriigid (koos 2001. aastal lisandunud Kreekaga) asusid Euroopa Keskpanga ja Euroopa Keskpankade Süsteemi vahendusel teostama ühist rahapoliitikat. 2002. aasta alguses viidi ühise valuuta loomine loogilise lõpuni – kasutusele võeti euro sularaha ning seeläbi jõudis ühinenud Euroopa sümbol vahetult iga europiirkonna elanikuni. 1. jaanuaril 2002 käibeletuleku ühisraha ei ole seaduslikuks maksevahendiks kolmes väljaspool majandus- ja rahaliitu asuvas Euroopa Liidu liikmesriigis – Rootsis, Suurbritannias ja Taanis.

Ajaloo suurim raha ümbervahetamise operatsioon möödus tänu põhjalikule ettevalmistusele edukalt. Riigiti erinev kuni kahekuuline valuutade paralleelkäibe periood osutus piisavaks või isegi vajatust pikemaks. Selle tegi võimalikuks uute rahatähtede ja müntide eeljaotus pankadele ning kauplustele (80% rahatähtedest ning 97% müntidest). Erasikutel oli võimalus osta eelnevalt nn euro stardipakette. Avalikkuse pooldav suhtumine ning kaupluste hoolikalt järgitud soovitus tagastada vahetusraha vaid eurodes aitasid kaasa rahvuslike valuutade kiirele käibelt eemaldamisele: euro käibeloleku teise nädala lõpul toimus üle 90% sularahatehinguid eurodes.

Kartus, et euro sularahast tingitud hindade ümardamine toob kaasa üldise hinnatõusu osutus Euroopa Statistikaameti (Eurostat) hinnangul alusetuks. Veelgi enam, pikal perioodil peaks koos hindade läbipaistvusega suurenev konkurents tooma kaasa hindade languse. Jaanuari inflatsioonihüppe põhjused olid mujal – peamiselt kõrgetes toiduhindades ning mõnede maksude tõusus, eurole ülemineku efekt oli kuisest võrdluses 0,0...0,16%.

Euro sularaha kasutuselevõtt tõi kaasa avalikkuse toetuse tõusu europiirkonnaga ühinemiseks ka teistes ELi liikmesriikides. Nii Rootsis kui Taanis pooldab enamus inimesi liitumist europiirkonnaga ning mõlemad riigid kavatsevad 2003. aasta esimesel poolel läbi viia euroreferendumi. Ka Suurbritannias on toetajate hulk suurenenud, kuid ei ole saavutanud veel ülekaalu. Suurbritannia on jätkuvalt seisukohal, et europiirkonnaga liitutakse siis, kui ollakse täielikult kindlad liitumise kasu riigi majandusele.

Mõjud Eestis

Kui ühisraha kasutuselevõtmine kontorahana 1999. aastal soodustas Eesti ja europiirkonna vahel väliskaubanduse ja kapitalivoogude kasvu ning vähendas ülekandekulusid, siis euro sularaha käibeletuleku mõju Eestile oli pigem tehnilist laadi. Samas ei maksa alahinnata turistide jaoks tähtsaid aspekte: mugavust ja hindade võrreldavust.

Kuna 1. jaanuarist 2002 kehtib eurotsooni riikides arveldusrahana ainult euro, konverteerisid Eesti krediitiasutused EMU riikide rahvusvaluutadega seotud laenud ja hoiused tasuta eurodesse. Selle tulemusena kodumaise reaalsektori eurodes nomineeritud hoiuste maht peaaegu kahekordistus. Ka euroga seotud kroonilaenude kogusumma kasvas rohkem kui kaks korda.

2001. a teisel poolel kasvas oluliselt europiirkonna riikide sularaha (peamiselt FIMI ja DEMi) müük pankadele, kusjuures vastu nõuti peamiselt Eesti krooni. Teiste oluliste valuutade (USD, SEK, GBP, CHF) nõudluses märgatavaid nihkeid ei esinenud. Need vahetustehingud suurendasid 2001. aasta detsembris krooni sularahanõudlust 2–3%. Eestis ei pälvitud euro kui uus välissularaha ebaharilikku populaarsust ning euro sularaha nõudlus vastas 2002. aasta algul tavapärasele euroala valuutade sularaha nõudlusele.